

اندیشه‌های نظری در ژئومورفولوژی

محمد حسین رامشت

(عضو هیئت علمی دانشگاه اصفهان)

عبرت محمدیان

دوازدهم بهمن ماه ۱۳۹۹

اندیشه‌های نظری در ژئومورفولوژی

تألیف: محمدحسین رامشت، عبرت محمدیان

www.ketab.ir

ویراستار و نسخه‌پرداز: سوسن انوری
حروفچین و صفحه‌آرا: داود ریسی
طراح جلد: علیرضا دریاتی
ناظر چاپ: حمیدرضا دمیرچی
مرکز نشر دانشگاهی
چاپ اول ۱۳۹۹
چاپ دوم ۱۴۰۲
تیراژ ۳۰۰
چاپ و صحافی: توس
۱۷۸۰۰۰ تومان

نشانی فروشگاه: خیابان انقلاب، رویه‌روی سینما سیده، پاساژ خیبری، تلفن: ۶۶۴۰۸۸۹۱، ۶۶۴۱۰۶۸۶

فروش اینترنتی: www.iup.ac.ir

حق چاپ برای مرکز نشر دانشگاهی محفوظ است. فهرست‌نویسی پیش از انتشار کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران

سرشناسه: رامشت، محمدحسین، ۱۳۳۲ Ramesht, Mohammad Hossein

عنوان و نام پدیدآور: اندیشه‌های نظری در ژئومورفولوژی / تألیف: محمدحسین رامشت، عبرت محمدیان.

مشخصات نشر: تهران: مرکز نشر دانشگاهی، ۱۳۹۹.

مشخصات ظاهری: ۲۳۰ ص. ممبر، جدول، نمودار.

فروست: مرکز نشر دانشگاهی؛ ۱۵۹۱. علوم انسانی (تاریخ و جغرافیا): ۴۵.

شابک: 978-964-01-1591-6

وضعیت فهرست‌نویسی: فیا

یادداشت: کتابنامه: ص. [۱۹۴] - ۲۰۹.

یادداشت: نمایه.

موضوع: زمین ریخت‌شناسی - فلسفه

موضوع: Geomorphology-Philosophy

شناسه افزوده: محمدیان، عبرت، ۱۳۳۹.

شناسه افزوده: مرکز نشر دانشگاهی

شناسه افزوده: Iran University Press

رده‌بندی کنگره: GB ۴۰۱/۵

رده‌بندی دبویی: ۵۵۱/۴۱

شماره کتابشناسی ملی: ۷۵۴۷۷۵۳

وضعیت رکورد: فیا

فهرست مطالب

صفحه	یازده	عنوان
		پیشگفتار مؤلفان
۱		۱. زمینه‌های شناخت‌شناسی
۱		۱-۱ در حسرت فهم درست
۳		۲-۱ مقدمه
۴		۳-۱ اهمیت معرفت‌شناسی
۷		۴-۱ عوامل کنترل‌کننده ادراک و تفاوت در شناخت بشری
۸		۱-۴-۱ زبان
۱۰		۲-۴-۱ زمان
۱۲		۳-۴-۱ خصوصیات فیزیولوژیک زیستی و محیطی
۱۴		۴-۴-۱ روش‌شناسی
۱۵		۵-۴-۱ دستگاه معرفت‌شناسی
۱۷		۵-۱ مفاهیم کلیدی در ژنومورفولوژی
۱۸		۶-۱ فرم و مفهوم آن در ژنومورفولوژی کلاسیک
۲۰		۷-۱ فرم در ژنومورفولوژی تأویلی
۲۰		۱-۷-۱ نگاره سرزمینی
۲۰		۲-۷-۱ زمین‌متن

۲۱	۳-۷-۱ چند نگارگی جغرافیایی
۲۱	۴-۷-۱ ژئوفراکتال‌ها
۲۲	۸-۱ فرایند و مفهوم آن در ژئومورفولوژی کلاسیک
۲۳	۹-۱ سیستم ژئومورفیک
۲۳	۱۰-۱ فرایند و مفهوم آن در ژئومورفولوژی تأویلی
۲۴	۱-۱۰-۱ سیستم‌های شکل‌زا
۲۵	۲-۱۰-۱ هویت مکانی
۲۶	۳-۱۰-۱ فضا
۲۸	۴-۱۰-۱ منطق و چیدمان فضای سرزمینی
۲۸	۵-۱۰-۱ همپوندی سرزمینی
۲۹	۶-۱۰-۱ دستگاه جغرافیایی
۳۰	۱۱-۱ آلومتری
۳۰	۱۲-۱ ژئومورفولوژی و زمان
۳۲	۱۳-۱ ارگودیسیتی و ژئومورفولوژی
۳۴	۱۴-۱ مقیاس در ژئومورفولوژی
۳۶	۱۵-۱ مدنیت و مفهوم آن در ژئومورفولوژی
۳۶	۱۶-۱ زمین‌بوم‌های اجتماعی در ژئومورفولوژی
۳۷	۱۷-۱ پرسش‌های شناخت‌شناسی
۳۹	۲. دستگاه‌های معرفت‌شناسی
۳۹	۱-۲ مقدمه
۴۰	۲-۲ دستگاه معرفت‌شناسی هرمنوتیک (نیست‌انگاری)
۴۱	۳-۲ شاخص‌های فکری برتر هرمنوتیک
۴۶	۴-۲ ادبیات و روش‌شناسی در دستگاه هرمنوتیک
۴۷	۵-۲ مکاتب جغرافیایی ناشی از این دستگاه
۴۸	۶-۲ پرسش‌های شناخت‌شناسی
۴۹	۷-۲ دستگاه معرفت‌شناسی علمی
۵۰	۸-۲ شاخص‌های برتر فکری دستگاه معرفت‌شناسی علمی
۵۲	۹-۲ روش‌شناسی در دستگاه علمی

۵۲	۱۰-۲ دستگاه معرفت‌شناسی علمی و دیدگاه‌های نظری آن
۵۴	۱۰-۲ اصول و مفاهیم بنیادی در دیدگاه تکاملی
۵۴	۱۱-۲ پیامدهای پارادیم‌های تکاملی در جغرافیا
۵۵	۱۲-۲ دیدگاه تکاملی در ژنومورفولوژی
۵۶	۱۳-۲ اصول و مفاهیم بنیادی در ژنومورفولوژی تکاملی
۵۷	۱۴-۲ هاتن و دیدگاه‌های تکاملی او
۶۰	۱۵-۲ داروین و دیدگاه‌های ژنومورفولوژی او
۶۴	۱۶-۲ دانا و اندیشه‌های تکاملی او در ژنومورفولوژی
۶۶	۱۷-۲ دیویس و دیدگاه‌های تکاملی او
۷۱	۱۸-۲ اصول بنیادی ژنومورفولوژی دیویس
۷۲	۱۹-۲ اصول و مفاهیم بنیادی در دیدگاه تصادفی
۷۴	۲۰-۲ پیامدهای پارادیم‌های تصادفی در جغرافیا
۷۴	۲۱-۲ دیدگاه تصادفی در ژنومورفولوژی
۷۶	۲۲-۲ لیل و دیدگاه‌های تصادفی او
۷۹	۲۳-۲ والتر پنک و دیدگاه‌های تصادفی او
۸۳	۲۴-۲ مکاتب تصادفی در ژنومورفولوژی
۸۳	۱-۲۴-۲ مکتب دیاستروفیسم
۸۵	۲-۲۴-۲ مکتب پولوتونیسم
۸۵	۳-۲۴-۲ مکتب ولکانیسم
۸۶	۴-۲۴-۲ مکتب کاتاکلیسم
۸۷	۲۵-۲ دیدگاه‌های تفسیری در مورد رخداد‌های کاتاستروف
۸۷	۱-۲۵-۲ تفسیرهای علمی بازتاب‌های رفتار اجتماعی در مورد رخداد‌های کاتاستروف
۸۸	۲-۲۵-۲ تفسیرهای تجربی-تاریخی
۹۱	۳-۲۵-۲ تفسیرهای تأویلی
۹۲	۲۶-۲ دیدگاه علمی و بازتاب رفتار اجتماعی در برابر محیط
۹۲	۲۷-۲ دیدگاه‌های تأویلی و بازتاب رفتار فرهنگی در برابر رخداد‌های طبیعی
۹۵	۲۸-۲ آرزومندی‌های بشری و وقوع رخداد‌های تلخ و شیرین بشری
۹۸	۲۹-۲ مصداق عذاب‌های الهی و الگوهای رفتار اجتماعی
۹۹	۱-۲۹-۲ توفان نوح(ع) یا هریکن استوایی

۱۰۰	۲-۲۹-۲ قوم عاد و گردباد صرصر
۱۰۰	۲-۲۹-۳ قوم ثمود و صاعقه
۱۰۱	۲-۲۹-۴ شعیب پیامبر
۱۰۲	۲-۲۹-۵ اصحاب ایکه و ابرگرد و غبار آتشفشانی
۱۰۳	۲-۲۹-۶ قوم لوط و شهاب سنگ
۱۰۳	۲-۲۹-۷ موسی پیامبر و قوم بنی اسرائیل
۱۰۴	۲-۳۰ تکنیک‌های ریاضی در بررسی رخدادهای تصادفی
۱۰۸	۲-۳۱ پرسش‌های شناخت‌شناسی
۱۱۰	۳. دستگاه معرفت‌شناسی سیستمی
۱۱۰	۳-۱ دستگاه معرفت‌شناسی سیستمی
۱۱۲	۳-۲ نظام مفاهیم و واژگان در دیدگاه سیستمی
۱۱۴	۳-۳ شاخص‌های برتر فکری در دستگاه معرفت‌شناسی سیستمی
۱۱۵	۳-۴ روش‌شناسی در دستگاه معرفت‌شناسی سیستمی
۱۱۶	۳-۵ ورود تفکر سیستمی به جغرافیا و ژئومورفولوژی
۱۱۹	۳-۶ اصول و مفاهیم بنیادی در ژئومورفولوژی سیستمی
۱۲۰	۳-۶-۱ مکان و مفهوم آن
۱۲۱	۳-۶-۲ زمان و مفهوم آن
۱۲۷	۳-۷ سیستم‌های استاتیک و پویا
۱۲۷	۳-۸ پیامد پارادیم‌های فضایی در جغرافیا
۱۲۸	۳-۹ دیدگاه سیستمی در ژئومورفولوژی
۱۲۹	۳-۹-۱ استرالر و تحلیل سیستمی در ژئومورفولوژی
۱۳۰	۳-۹-۲ هک و تحلیل سیستمی در ژئومورفولوژی
۱۳۲	۳-۹-۳ چورلی و دیدگاه سیستمی در ژئومورفولوژی
۱۳۳	۳-۱۰ مکاتب سیستمی در ژئومورفولوژی
۱۳۳	۳-۱۰-۱ مکتب ساختارگرایی در ژئومورفولوژی
۱۳۶	۳-۱۰-۲ مکتب چشم‌اندازگرایی در ژئومورفولوژی
۱۳۶	۳-۱۰-۳ مکتب کارکردگرایی
۱۳۷	۳-۱۱ پرسش‌های شناخت‌شناسی

صفحه	عنوان
۱۳۹	۴. دستگاه معرفت‌شناسی تأویلی
۱۳۹	۱-۴ دستگاه معرفت‌شناسی تأویلی
۱۴۰	۲-۴ نظام مفاهیم و واژگان در دستگاه تأویلی
۱۴۶	۳-۴ شاخص‌های برتر فکری در دستگاه معرفت‌شناسی تأویلی
۱۴۶	۵-۴ روش‌شناسی در دستگاه معرفت‌شناسی تأویلی
۱۴۷	۶-۴ ورود تفکر تأویلی به جغرافیا و ژئومورفولوژی
۱۴۹	۷-۴ پیامدهای پارادیم‌های تأویلی در جغرافیا و ژئومورفولوژی
۱۵۵	۱-۷-۴ نسبت‌گرایی در معماری (تقارن و هارمونی متواتر آبی در طراحی پل خواجه)
۱۵۹	۲-۷-۴ سنفونی نور و صدا در طراحی پل خواجه
۱۶۰	۸-۴ نسبت‌گرایی در حوزه ادبی
۱۶۰	۹-۴ نسبت‌گرایی مقیاسی
۱۶۱	۱۰-۴ اصول و مفاهیم پیامی در ژئومورفولوژی پدیدارشناسی
۱۶۲	۱۱-۴ مکاتب و دیدگاه تأویلی در ژئومورفولوژی
۱۶۲	۱۲-۴ پدیدارشناسی در ژئومورفولوژی
۱۶۵	۱۳-۴ تحلیل متن در ژئومورفولوژی
۱۶۶	۱۴-۴ منطق چیدمان فضا و پدیدارشناسی
۱۷۲	۱۵-۴ نسبت‌گرایی در ژئومورفولوژی
۱۷۴	۱۶-۴ پرسش‌های شناخت‌شناسی
۱۷۶	۵. مسافران خیال در قلمرو ژئومورفولوژی
۱۷۶	۱-۵ مقدمه
۱۷۹	۲-۵ انسان بیولوژیک
۱۷۹	۱-۲-۵ پیامد
۱۸۰	۳-۵ انسان ابزارساز
۱۸۱	۱-۳-۵ پیامد
۱۸۱	۴-۵ انسان اکولوژیک
۱۸۲	۱-۴-۵ پیامد
۱۸۳	۵-۵ انسان چندساحتی
۱۸۴	۱-۵-۵ پیامد

صفحه	عنوان
۱۸۴	۶-۵ انسان مینوی
۱۸۷	۵-۶ پیامد
۱۸۹	۵-۷ انسان تراریخت
۱۹۱	۵-۷-۱ پیامدهای احتمالی
۱۹۲	۵-۸ پرسش‌های شناخت‌شناسی
۱۹۴	منابع
۲۱۰	نمایه

www.ketab.ir

پیشگفتار مؤلفان

جغرافیا دانشی چند وجهی است که از یک سو انسان و از سوی دیگر محیط طبیعی را زمینه و بستر زیست و رشد بشر قلمداد می‌کند و این نگرش یک پیش تلفیقی نیست بلکه تفکیک آنها از یکدیگر نیز جایز شمرده نمی‌شود. زیرا فهم بسیاری از حقایق جهان حاصل همین درهم‌تنیدگی است. ژئومورفولوژی شاخه‌ای از علوم جغرافیایی محسوب می‌شود که نقش عمده‌ای در نظریه‌پردازی حوزه‌های دیگر جغرافیایی داشته است. از این رو اگر آشنایی با تاریخ تحول فکری دانش را زیر بنای فهم درست‌تر آن بدانیم، درخواهیم یافت که فلسفه و تاریخ هر دانشی تا چه حد می‌تواند در رشد و بلوغ فکری علاقه‌مندان آن علم تأثیر داشته باشد. در چند دهه اخیر از نظر بنیان‌های فکری، تحولات عمیقی در دانش فلسفه و علوم اجتماعی رخ داده است. تغییر نگرش علمی در مورد موضوع شناخت، پدیده انسان و آنچه واقعیت نامیده می‌شود، از آن جمله است. حاصل این تحولات م‌درس شدن ثنویت دکارتی در حوزه شناخت‌شناسی و بی‌اعتباری انسان تاریخی و بیولوژیک در حوزه انسان‌شناسی است. ثمره چنین تحولی تولد دانش کوانتوم در فیزیک و پدیدارشناسی در حوزه علوم انسانی بوده است. هدف اصلی این کتاب آشنا کردن بیشتر مخاطبان با چنین تحولی است. زیرا فضای فکری ژئومورفولوژی امروز، هنوز در وادی سوژه و اُبژه، تحلیل داده‌های کمی صیرف و تلقی تجربه انسانی در مدار تنگ عینیت‌های محسوس، روزگار می‌گذراند و از تحلیل‌های تأویلی، فراتر از عینیت‌های ملموس، تجربه «دازاین» و عبور از پدیده به پدیدار نشانه‌چندانی دیده نمی‌شود. بدیهی است هر تحول فکری که در نسل آینده رخ دهد بیشتر

مدیون تغییر در معرفت‌شناسی و حوزه شناخت‌شناسی آنها خواهد بود و اگر طرفداران هر دانشی از این تحولات فکری دور بمانند در واقع از سهام‌دار بودن قافله پیشرفت به دور مانده‌اند. شخصیت‌های برجسته‌ای چون جان استون، باربارا کِنِدی، دورتی سَک، و جغرافیدانان ایرانی دارای کتاب‌ها و یا مقاله‌های ارزشمندی در حوزه فلسفه جغرافیا هستند ولی شاید بتوان وجه تمایز این اثر را در عبور از دایره اثبات‌گرایی و به رسمیت شناختن تجارب زیسته در جهان دازاین دانست. البته بر هیچ فرهیخته‌ای پوشیده نیست که آشنایی با چنین دیدگاهی، تا چه حد می‌تواند بر استمرار پیشرفت دانش تأثیرگذار باشد. این مجموعه را باید پیش‌درآمدی بر این موضوع تلقی کرد و باید امید داشت که نقطه آغاز حرکتی برای غنای بیشتر ادبیات دانش ژئومورفولوژی تلقی شود و البته در انتظار تعریف و تدوین اصول این نگرش در مبانی اصلی این دانش در آینده‌ای نه چندان دور ماند.

محمدحسین رامشت

عبرت محمدیان

www.ketab.ir